

ISSN 2310-371X

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

Наукові записки

Серія
педагогічні та історичні науки

Випуск СХХ

(120)

Київ
Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова
2014

УДК 781.68

Корзун В. В.

ХУДОЖНЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЯ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ ЯК ВИЩІЙ ЩАБЕЛЬ ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

В найрізноманітнішій жанровій структурі музичного мистецтва важливе місце займає інструментальне виконавство, де музика матеріалізується в об'єктивній звуковій реальності. Вона стає об'єктом сприймання й почуттєво-емоційного переживання та виконує притаманні їй соціальні функції.

Музичне мистецтво уособлює в собі унікальну можливість послідовно та ефективно вводити особистість у художньо-естетичний простір культури, формувати її світоглядні уявлення, ціннісні орієнтації та індивідуально-творчі здібності.

В цьому ракурсі важливою складовою музичного мистецтва є імпровізація. Вона є першоосновою фортепіанного мистецтва та передбачає наявність у студентів-піаністів творчих імпульсів, внутрішньої свободи самовираження.

Для визначення сутності музично-виконавського мистецтва та його окремих характеристик є різноманітні підходи. На висвітлення цих питань і спрямована публікація, мета якої є дослідження художньої інтерпретації музичних творів.

Ключові слова: інтерпретація, музичне виконавство, індивідуальність, виконавська майстерність.

У мистецтвознавстві інтерпретацію розглядають, як трактування музичного твору в процесі його виконання, розкриття ідейно-образного змісту музики технічними засобами виконавського мистецтва.

Інтерпретація припускає індивідуальний підхід та активне ставлення до музики, наявність у виконавця власного творчого задуму.

Інтерпретація музичних творів є однією з найважливіших проблем музичного виконавства. Вона розглядається у полі об'єктивно-суб'єктивних чинників стосовно глибини виявлення художнього задуму композитора і міри творчої свободи виконавця. Зокрема, значна частина науковців, педагогів і виконавців наполягає на повній відповідності виконання задуму композитора. Інша – обстоює право виконавця на творчий підхід, мотивуючи свою позицію природою музичного мистецтва і специфікою музичного виконавства.

На думку Л. А. Баренбойма, пізнання музичного твору пов'язано з розвитком умінь інтерпретувати, аналізувати, синтезувати, встановлювати взаємозв'язки. Сформованість умінь інтерпретувати передбачає здатність до самостійного і свідомого тлумачення музичних творів різних жанрів, стилів, напрямків, а також педагогічну корекцію інтерпретувати в залежності від завдань. Виконавські дії розглядаються у зв'язку з розумовими діями. Музична діяльність неможлива без емоційного виконання та створення художнього образу. Для засвоєння музичних творів необхідними є знання

загальних законів музики, особливості музичного розвитку, принципів будови форми, специфіки гармонійної та мелодійної мови тощо [1].

В музикознавстві термін "інтерпретація" у всіх своїх відтинках визначається як художнє тлумачення музичного твору в процесі його виконання. Зокрема, як:

– активний творчий процес, в якому воля композитора повинна стати власною волею інтерпретатора (С. Є. Фейнберг);

– виконавська або авторська концепція стосовно таких виражальних засобів як темп, динаміка, артикуляція, фразування, акцентування (С. М. Мальцев);

– процес, що є похідним від двох факторів (виконавець як суб'єкт та об'єктивні умови: музичні інструменти, зміни основних тенденцій виконавського мистецтва, традиційні форми суспільного музикування) і визначає кінцевий результат – створення виконавського тлумачення, яке втілюється в ряді конкретних одноразових виконань. Інтерпретація у вузькому розумінні пов'язана з виконанням твору, а в широкому – зі сприйняттям будь-якого твору мистецтва (Н. П. Корихалова);

– художнє тлумачення виконавцем авторської інформації, яке зумовлює діалектичну єдність об'єктивного і суб'єктивного, виражене у вигляді особистісного ставлення до твору, що виконується (В. В. Белікова).

В аспекті дослідження основ інтерпретації важливим, на наш погляд, є позиція Л. А. Мазеля. А саме, що сила інтерпретації вимірюється, перш за все, плідністю поєднання художнього і технічного, її цінністю і змістовністю [8]. Творче осягнення музики виключає механічне застосування стандартних прийомів і правил. Безумовно, виконавська інтерпретація спирається на відповідні знання та аналітичні навички, але передбачає розвинену інтуїцію, художнє чуття.

Н. О. Горюхіна вбачає, що феноменом інтерпретації є інтонаційність, а засобом її осягнення виступає поетична стилістика [4]. На думку вченої, основу музичного тексту складає сутність інтонації в її індивідуальному художньому перевтіленні. Зокрема, наявність таких компонентів як зв'язок, взаємодія елементів зумовлює цінність музики як такої.

З музично-педагогічних позицій поняття "інтерпретація", насамперед, передбачає індивідуальне бачення предмета інтерпретації, особистісне до нього ставлення. В. М. Крицький зауважує, що формування інтерпретації відбувається в свідомості інтерпретатора як ідеальне утворення у вигляді розуміння предмету інтерпретації, а вже потім реалізується, чи може бути реалізованим у виконанні або якійсь іншій формі [7].

Інтерпретація – це індивідуально-образне тлумачення виконавцем об'єктивної композиторської інформації, що характеризується рисами ідеально-уявного бачення предмета трактування. Ціннісною ознакою

виконавської інтерпретації є художність. Вона, як інтегральне явище, є раціональною сутністю ознак, властивостей, характеристик і структурних елементів, за допомогою яких музика виявляється як суспільна свідомість і мислення, як засіб пізнання і відображення дійсності, як художня форма і художній зміст, як художній процес і художній образ. Це викликає у слухачів образні уявлення, інтелектуальну реакцію, асоціативне мислення, уяву, фантазію, натхненність, пробуджує почуття та емоції, естетичні переживання; несе конкретну образну інформацію, виступає об'єктом пізнання, приносить естетичну насолоду. Художність – це потенціал твору, а не об'єктивна реальність, і фіксується та здійснюється вона тільки у процесі художньо-інтерпретаційного виконання.

Художня інтерпретація передбачає глибоке проникнення в зміст музичного твору, виявлення ціннісного ставлення до музики, відтворення набутого досвіду в усій його цілісності. Невід'ємною складовою досвіду, зокрема виконавського, є уміння, що зумовлюють здатність належно виконувати певні дії. Таким чином, виконавський досвід постає як сукупність знань і навичок, що безпосередньо впливають на продуктивність процесу професійної діяльності. Знання виступають особливою формою духовного засвоєння результатів пізнання процесу відображення дійсності виконавця, шляхом глибокого усвідомлення авторської концепції. Навички – це дії, складові частини яких у процесі формування виконавської інтерпретації стають автоматичними на основі застосування знань про відповідний спосіб дій, шляхом цілеспрямованих вправлень. На відміну від навичок, уміння характеризуються як готовність до свідомих і точних виконавських дій. У становленні художньої інтерпретації уміння, як складний процес аналітико-синтетичної діяльності кори великих півкуль головного мозку, зумовлюють створення і закріплення асоціації між завданням, необхідним для його виконання, та застосуванням знань на практиці.

Формування умінь художньої інтерпретації має такі стадії:

- ознайомлення з музичним твором, усвідомлення його змісту; ознайомлення з епохою, творчістю; загальний аналіз стилевих особливостей композитора; аналіз засобів виразності твору; визначення образів, основних інтонацій, ідеї, образно-сислової сфери;

- опанування драматургії твору; технічне засвоєння нотного тексту у відповідності з образним змістом твору; визначення образних тем, другорядних інтонацій; виявлення логічних вершин інтонацій, фраз, тем; аналіз засобів виразності; розв'язання виконавських труднощів за допомогою технічних прийомів та способів, які відповідають образному змісту та засобам виразності цього твору;

- створення цілісного художнього образу, власної інтерпретації; визначення логіки розвитку крупних тематичних конструкцій,

співвідношення розгортання музичного матеріалу; виявлення кульмінацій частин та всього твору; складання виконавського плану у відповідності з художньо-образним змістом та аналізом музичного твору.

Отже, сутнісною характеристикою виконавської майстерності виступають художньо-інтерпретаційні уміння виконавця, що відображають рівень його образного сприймання, культури почуттів, естетичних ідеалів і смаку, творчих здібностей.

В контексті вивчення процесу інтерпретації класичної спадщини слушною є думка Л. А. Мазеля. Він зазначав, що опублікований твір існує об'єктивно. Зафіксований в нотному записі музичний твір, наділений тільки відносною визначеністю, вимагає творчого, тлумачення виконавцем [8]. Причому, ці тлумачення можуть суттєво відрізнятися один від одного. Автор не може передбачити всіх можливих варіантів втілення свого твору. Навіть у випадку, коли композитор надзвичайно детально вказує виконавцю найдрібніші моменти, відтінки інтерпретації, перед останнім все одно відкритий простір для власного емоційного ставлення. Продукт творчості виконавця виступає в ролі художньої інтерпретації виконуваного твору. В цьому сенсі справедливим є висловлення Н. П. Корихалової про те, що "створювана художником-артистом виконавська інтерпретація, яка містить його бачення, прочитання, тлумачення об'єктивного даного твору виступає результатом його творчої по суті діяльності" [6]. Коло образів, явищ, думок і почуттів, втілених у музиці, складає зміст музичного твору. Засобом втілення музичного змісту є музична форма, що розуміється нами як композиційний план, як певні закономірності структури музичного твору, а, особливо, як цілий комплекс музичних засобів виразності та певної послідовності викладу музичного матеріалу.

В дослідженнях психологічних особливостей відтворення виконавської інтерпретації в умовах концертного виступу (М. І. Бенюмов, Л. Л. Бочкарьов, О. Б. Йоркіна, Г. М. Коган, В. О. Козлов, Ю. О. Цагареллі) зазначається, що артистизм, експресія виконавця, його поведінка на сцені, емоційна реакція, викликані присутністю певної кількості слухачів, помітно збагачують процес відтворення виконавської інтерпретації і позитивно впливають на публіку, що сприяє досягненню високого рівня адекватності сприймання і розуміння художнього змісту твору слухачами.

Таким чином, виконавська майстерність передбачає здатність музиканта до "одухотворення" музичного твору, сповнення його культурно-духовним та індивідуально-особистісним змістом. Художня інтерпретація музичних творів є ефективним засобом професійної підготовки, спрямованим на розвиток пізнавальних процесів (музичної уяви, музичного мислення, уваги), емоційно-вольової сфери, творчих та музичних здібностей обдарованих студентів музичних спеціальностей.

Аналіз сучасних наукових позицій показав, що формування виконавської майстерності є однією з вагомих актуальних проблем мистецтва педагогіки. Зокрема, врахування емоційно-естетичних чинників осягнення музичного мистецтва й опора на них в навчально-виховному процесі є необхідною умовою впливу на формування особистості виконавця, суттєвою формою збагачення художньо-інтерпретаційних умінь музиканта.

Використана література:

1. Баренбойм Л. А. Вопросы фортепианной педагогики и исполнительства / Л. А. Баренбойм. – Л.: Музыка, 1969. – 289 с.
2. Бенюмов М. И. О функциях и принципах взаимодействия исполнительских и композиторских элементов музыкального произведения / М. И. Бенюмов // Выразительные средства музыки. – К., 1988.
3. Бочкарёв Л. Л. Психология музыкальной деятельности / Л. Л. Бочкарёв. – М.: Издательство "Институт психологии РАН", 1997. – 352 с.
4. Горюхина Н. А. Очерки по вопросам музыкального стиля и формы / Н. А. Горюхина. – К.: Музична Україна, 1985. – 112 с.
5. Гуренко Е. Г. Проблемы художественной интерпретации: философский анализ / Е. Г. Гуренко. – Новосибирск: Наука, 1982. – С. 39.
6. Корыхалова Н. П. Интерпретация музыки / Н. П. Корыхалова. – М.: Музыка, 1979. – С. 156.
7. Крицький В. М. Формування умінь художньої інтерпретації у студентів музичних факультетів педагогічних закладів вищої освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / В. М. Крицький; НПУ ім. М. П. Драгоманова. – К., 1999. – 20 с.
8. Мазель Л. А. Строение музыкальных произведений: учебное пособие / Л. А. Мазель. – М.: Музыка, 1986. – 536 с.
9. Мальцев С. М. О психологии музыкальной импровизации / С. М. Мальцев. – М.: Музыка, 1991. – 88 с.
10. Фейнберг С. Е. Мастерность пианиста / С. Е. Фейнберг. – М., 1978.
11. Цигарелли Ю. Психология музыкально-исполнительской деятельности: учеб. пособие / Ю. Цигарелли. – СПб.: Композитор С-Пб., 2008. – 368 с.

References:

1. Barenboym L. A. Voprosy fortepiannoy pedagogiki i ispolnitelstva / L. A. Barenboym. – L.: Muzyka, 1969. – 289 s.
2. Benyumov M. I. O funktsiyakh i printsipakh vzaimodeystviya ispolnitelskikh i kompozitorskikh elementov muzykalnogo proizvedeniya / M. I. Benyumov // Vyrazitelnye sredstva muzyki. – K., 1988.
3. Bochkarev L. L. Psikhologiya muzykalnoy deyatel'nosti / L. L. Bochkarev. – M.: Izdatel'stvo "Institut psikhologii RAN", 1997. – 352 s.
4. Goryukhina N. A. Ocherki po voprosam muzykal'nogo stilya i formy / N. A. Goryukhina. – K.: Muzichna Ukraina, 1985. – 112 s.
5. Gurenko Ye. G. Problemy khudozhestvennoy interpretatsii: filosofskiy analiz / Ye. G. Gurenko. – Novosibirsk: Nauka, 1982. – S. 39.
6. Korykhalova N. P. Interpretatsiya muzyki / N. P. Korykhalova. – M.: Muzyka, 1979. – S. 156.
7. Krytskiy V. M. Formuvannya uminnia khudozhnoi interpretatsii u studentiv muzychnykh fakul'tetiv pedahohichnykh zakladiv vyshchoi osvity: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.01 / V. M. Krytskiy; NPU im. M. P. Drahomanova. – K., 1999. – 20 s.
8. Mazel L. A. Stroenie muzykalnykh proizvedeniy: uchebnoe posobie / L. A. Mazel. – M.: Muzyka, 1986. – 536 s.
9. Maltsev S. M. O psikhologii muzykalnoy improvizatsii / S. M. Maltsev. – M.: Muzyka, 1991. – 88 s.
10. Feinberh S. Ye. Maisternist pianista / S. Ye. Feinberh. – M., 1978.

11. Tsigarelli Yu. Psikhologiya muzykalno-ispolnitel'skoy deyatel'nosti: ucheb. posobie / Yu. Tsigarelli. – SPb.: Kompozitor S-P., 2008. – 368 s.

КОРЗУН В. В. Художественная интерпретация музыкальных произведений как: высшая ступень исполнительского мастерства.

Импровизация составляет первооснову фортепианного искусства и предусматривает наличие у студентов-пианистов творческих импульсов, внутренней свободы самовыражения. Для определения сущности музыкально исполнительского искусства и его отдельных характеристик есть разнообразные подходы. На освещение этих вопросов и направлена данная публикация, цель которой является исследованием художественной интерпретации музыкальных произведений.

Ключевые слова: интерпретация, музыкальное исполнительство, индивидуальность, исполнительское мастерство.

KORZUN V. V. Artistic interpretation of pieces of music as higher stage of performance trade. Improvisation makes fundamental principle of fortepiannogo art and foresees a presence for the students-pianists of creative impulses, internal freedom of self-expression. For determination of essence musically performance art and his separate descriptions there are various approaches. On illumination of these questions this publication a purpose of which is research of artistic interpretation of pieces of music is directed.

Keywords: interpretation, musical carrying out, individuality, performance trade.

УДК: 378.011.3

Кострубань Р. В.

СУТЬ ТА ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ В ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ

В науковій статті проводиться ґрунтовний аналіз наукових досліджень щодо системного підходу і робиться аналіз, що системний підхід сприятиме розв'язання нових, творчих завдань – уміня моделювати необхідні навчальні системи при підготовці майбутніх вчителів в педагогічному коледжі. Він у педагогіці спрямований на розкриття цілісності педагогічних об'єктів, виявлення в них різноманітних типів зв'язків та зведення їх в єдину теоретичну картину для досягнення єдиного сфокусованого результату.

Ключові слова: Системний підхід, система, педагогічний коледж

При підготовці до реальної практичної діяльності у студентів педагогічних коледжів можна досягти бажаних результатів лише за умови використання певного системного підходу в початково-виховному процесі. Системний підхід сприятиме розв'язання нових, творчих завдань – уміня моделювати необхідні навчальні системи при підготовці майбутніх вчителів в педагогічному коледжі. Тому необхідно теоретично розкрити наукові

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Гай-Нижник Павло Павлович	доктор історичних наук, академік Української академії наук, завідуючий відділом історичних студій, Науково-дослідний інститут українознавства;
Дорошенко Володимир Сергійович	доктор економіки, кандидат історичних наук, Українська Академія Наук;
Земзюлна НАТАЛІЯ ІВАНІВНА	професор кафедри всесвітньої історії НН Інститут історії і філософії Черкаського національного університету імені Б. Хмельницького;
Кунецька ОКСАНА ОЛЕКСАНДРІВНА	кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;
Пількевич ВІКТОРІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА	кандидат історичних наук, асистент кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн історичного факультету, Київський національний університет імені Тараса Шевченка;
Салата ГАЛІНА ВОЛОДИМИРІВНА	кандидат історичних наук, старший викладач кафедри книгознавства і бібліотекознавства, Київський національний університет культури і мистецтв;
Тимошенко ЮРІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ	кандидат історичних наук, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національного університету фізичного виховання і спорту України;
Цуп ОЛЕНА ВАСИЛІВНА	кандидат історичних наук, доцент кафедри документознавства, інформаційної діяльності та українознавства, Тернопільський національний економічний університет (Україна, Тернопіль).

ЗМІСТ**ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ***Антонюк О. О.*

РОЛЬ ТА МІСЦЕ КУРСІВ З ОСНОВ ВИРОБНИЦТВА КОНСТРУКЦІЙНИХ МАТЕРІАЛІВ У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ.....	5
---	---

Бай Шаожун

ДІАГНОСТИЧНІ МЕТОДИКИ ОЦІНЮВАННЯ САМОКОНТРОЛЮ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ТВОРЧОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	12
---	----

Бондарєва Л. І.

ВИКЛАДАЧ ЯК СУБ'ЄКТ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....	19
---	----

Василенко І. О., Струтинська І. Ю.

ЛЕКСИЧНА ІДІОМАТИКА ЯК МІЖКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН.....	24
---	----

Василишина Н. М.

МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ З МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ.....	34
---	----

Економова О. С.

ПРОФЕСІЙНА САМОРЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ В МЕЖАХ ФАХОВОЇ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	40
---	----

Кавун О. В., Мартіросян О. І.

МОДЕРНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА РОЗРОБКА ШЛЯХІВ ПОБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ ЯК ОСНОВИ ДЕМОКРАТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ.....	50
--	----

Килимник С. М.

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ З ФІЗИКИ В КОЛЕДЖАХ.....	56
--	----

Конопленко Л. О.

ТЕХНОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЛОВОЇ ГРИ В ІНТЕГРОВАНОМУ НАВЧАННІ УСНОГО АНГЛОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ.....	66
---	----

Корзун В. В.

ХУДОЖНЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЯ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ ЯК ВИЩІЙ ШАБЕЛЬ ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ.....	74
---	----

Кострубань Р. В.

СУТЬ ТА ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ В ПЕДАГОГІЧНОМУ КОЛЕДЖІ.....	79
---	----

Кучай Т. П.

ПРОБЛЕМИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ЯПОНІЇ.....	87
--	----